

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը**

**ԳԱԳԻԿ ԲԱԴԱԼՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱ-
ՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 70-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵ-
ՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵ-
ԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 նոյեմբերի 2017թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թուն-
յանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,
մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝
դիմողի ներկայացուցիչ՝ փաստաբան Լ. Դավթյանի,
գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտո-
նական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վար-
չության իրավախորհրդատվական բաժնի գլխավոր մասնագետ Վ. Դանիելյանի,
համաձայն ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ
հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դա-
տարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,
դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Գազիկ Բադայանի դիմումի
հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ
մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանու-
թյան հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Գագիկ Բաղայանի՝ 2017 թվականի հունիսի 11-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ինչպես նաև հետազոտելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը (այսուհետ՝ օրենսգիրք) ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի՝ «Պետական տուրքը» վերտառությամբ 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է. «Հայցագինը մեծացնելու դեպքում պետական տուրքի չբավականացնող գումարը գանձվում է վճիռը կայացնելիս՝ ավելացված հայցագնին համապատասխան: Հայցագինը նվազեցնելու դեպքում վճարված տուրքը չի վերադարձվում»:

Ընդունումից ի վեր օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասը փոփոխության չի ենթարկվել:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

04.04.2016թ. Գագիկ Սամվելի Բաղայանը դիմելով դատարան՝ պահանջել է Վարդան Հմայակի Եղիազարյանից բռնագանձել փոխառության պայմանագրով տրված 2500 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամ գումար և դրա նկատմամբ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հաշվարկված տոկոսները: Գագիկ Սամվելի Բաղայանի կողմից սկզբնական հայցագնի երկու տոկոսի՝ 24800 ՀՀ դրամի չափով պետական տուրքը վճարվել է ամբողջությամբ: Ներկայացված հայցադիմումը Կոտայքի մարզի ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանը 07.04.2016թ. ընդունել է վարույթ: 08.04.2016թ. Գագիկ Բաղայանը միջնորդությամբ փոփոխել է հայցապահանջը՝ **ավելացրել է** հայցագինը և խնդրել է Վարդան Եղիազարյանից հօգուտ իրեն բռնագանձել 264.000 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամ գումար և դրա նկատմամբ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի

411-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հաշվարկված տոկոսները: 04.05.2016թ. Գագիկ Բաղայանը միջնորդությամբ փոփոխել է հայցապահանջը՝ նվազեցրել է հայցագինը և խնդրել է Վարդան Եղիազարյանից հոգուտ իրեն բռնագանձել 2500 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամ գումար և դրա նկատմամբ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հաշվարկված տոկոսները: Հիմք ընդունելով մինչև վճիռ կայացնելը Վարդան Եղիազարյանի կողմից 2500 ԱՄՆ դոլարի չափով գումարի վճարման, այսինքն՝ սկզբնական հայցապահանջի կամավոր կատարման փաստը՝ 12.07.2016թ. Գագիկ Բաղայանը **հրաժարվել է** հայցից: 12.12.2016թ. դատարանը կայացրել է վճիռ, որով կարճել է գործի վարույթը՝ Գագիկ Բաղայանի կողմից հայցից հրաժարվելու հիմքով: Միաժամանակ, դատարանը վճռել է Գագիկ Բաղայանից հոգուտ ՀՀ պետական բյուջեի բռնագանձել բռնագանձման պահին 5280 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամ՝ որպես պետական տուրքի գումար, ինչպես նաև վերջինիցս հոգուտ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի հաշվարկել և բռնագանձել պետական տուրք՝ փաստացի վճարման պահին՝ 264.000 ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի նկատմամբ հաշվեգրված տույժերի գումարի 2/երկու/ տոկոսի չափով:

Կոտայքի մարզի ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանի հիշյալ վճռի դեմ վերաքննիչ բողոք է ներկայացվել, որը մասնակիորեն բավարարվել է ՀՀ վերաքննիչ դատարանի՝ 14.03.2017թ. որոշմամբ: Մասնավորապես՝ Վերաքննիչ դատարանը ՀՀ Կոտայքի մարզի ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանի՝ 12.12.2016թ. թիվ ԿԴ/0321/02/16 վճիռը մասնակի՝ բռնագանձման ենթակա պետական տուրքի մասով, բեկանել է և փոփոխել՝ որոշելով. «Վարդան Հմայակի Եղիազարյանից հոգուտ Գագիկ Սամվելի Բաղայանի բռնագանձել 24800 /քսանչորս հազար ութ հարյուր/ ՀՀ դրամ՝ որպես Վարդան Եղիազարյանից հոգուտ Գագիկ Բաղայանի բռնագանձման ենթակա 2500 /երկու հազար հինգ հարյուր/ ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի համար ընդհանուր իրավասության դատարան դիմելու համար վերջինիս կողմից նախապես վճարված պետական տուրքի գումար:

Վարդան Եղիազարյանից ՀՀ պետական բյուջե բռնագանձել 2500 /երկու հազար հինգ հարյուր/ ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի նկատմամբ սկսած

01.11.2015թ.-ից մինչև պարտավորության փաստացի կատարման օրը հաշվարկվելիք ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով նախատեսված ՀՀ կենտրոնական բանկի սահմանած բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքներով սահմանված տոկոսագումարի 2 տոկոսը՝ որպես ընդհանուր իրավասության դատարան դիմելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի գումար:

Գազիկ Սամվելի Բաղայանից ՀՀ պետական բյուջե բռնագանձել 5230 /հինգ հազար երկու հարյուր երեսուն/ ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամ՝ որպես Վարդան Եղիազարյանից հօգուտ Գազիկ Բաղայանի բռնագանձման ենթակա 261.500 /երկու հարյուր վաթսուներեկ հազար հինգ հարյուր/ ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի համար ընդհանուր իրավասության դատարան դիմելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի գումար:

Գազիկ Բաղայանից ՀՀ պետական բյուջե բռնագանձել 261.500 /երկու հարյուր վաթսուներեկ հազար հինգ հարյուր/ ԱՄՆ դոլարին համարժեք ՀՀ դրամի նկատմամբ սկսած 08.04.2016թ.-ից մինչև հայցապահանջի նվազեցման օրը՝ 04.05.2016թ. ընկած ժամանակահատվածի համար հաշվարկվելիք՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 411-րդ հոդվածով նախատեսված ՀՀ կենտրոնական բանկի սահմանած բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքներով սահմանված տոկոսագումարի 2 տոկոսը՝ որպես ընդհանուր իրավասության դատարան դիմելու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի գումար»:

Վերաքննիչ դատարանի որոշման դեմ դիմողի կողմից բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 24.05.2017թ. որոշմամբ մերժվել է:

3. Դիմողը գտնուում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող նորմը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 6-րդ, 60-րդ, 61-րդ, 63-րդ և 79-րդ հոդվածներին:

Դիմողն իր դիրքորոշումը հիմնավորում է նրանով, որ օրենսդրությամբ՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով և «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով, նախատեսված չէ այն դեպքը, թե ինչպես պետք է վարվի դատարանը պետական տուրքի չափը որոշելիս ավելացված հայցագինը նվազեցվելու դեպքում, երբ պետական տուրքը վճարված չէ ավելացված հայցագինն համապատասխան: Օրենսդիրը՝

քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի մակարդակով, նախատեսել է միայն այդ դեպքում վճարված պետական տուրքի անվերադարձնելիության հարցը, սակայն չի սահմանել, որ չվճարված պետական տուրքը ենթակա է վճարման ավելացված հայցագինը նվազեցնելու դեպքում:

Ըստ դիմողի՝ դատարան դիմելու համար պետական տուրքի հետ կապված վիճարկվող իրավանորմի անորոշությունը դատարաններին հնարավորություն է տալիս կամայականորեն, անկանխատեսելի և չափազանց հայեցողաբար լուծելու պետական տուրքի հարցը, ինչն ինքնին հանգեցնում է անձի՝ արդյունավետ դատական պաշտպանության և սեփականության սահմանադրական և կոնվենցիոն իրավունքների խախտման:

Դիմողն իր դիրքորոշումը հիմնավորում է նաև նրանով, որ իր գործով ՀՀ վերաքննիչ դատարանը կիրառել է օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասությունը ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի՝ 29.01.2013թ. թիվ 129 որոշման 19-րդ կետի շրջանակներում տրված մեկնաբանությամբ, մինչդեռ, ըստ դիմողի, վիճարկվող նորմի իրավական անորոշությունը հարկ է գնահատել «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին պարբերության 1-ին կետի «ա» ենթակետի, օրենսգրքի 68, 69, 70, 72 և 73-րդ հոդվածների հետ համակարգային կապի և միասնության մեջ:

Վերոգրյալի հիման վրա դիմողը խնդրում է օրենսգրքի վիճարկվող նորմը ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 6-րդ, 60-րդ, 61-րդ, 63-րդ և 79-րդ հոդվածներին հակասող և անվավեր, կամ օրենսգրքի վիճարկվող նորմը՝ **իրավակիրառական պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանությամբ**, ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 1-ին, 6-րդ, 60-րդ, 61-րդ, 63-րդ և 79-րդ հոդվածներին հակասող և անվավեր, կամ բացահայտել օրենսգրքի՝ վիճարկվող նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակությունը:

4. Պատասխանողը գտնում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը:

Ըստ պատասխանողի՝ պետական տուրքը երկու կարևորագույն գործառույթներ է իրականացնում. նախ՝ այն միջոց է արդարադատության՝ որպես պետության կողմ-

մից իրականացվող ծառայության ծախսերի մի մասի փոխհատուցման, ապա՝ նաև քաղաքացիական շրջանառության մասնակիցների համար գործուն էրաշխիք է, որ իրենց նկատմամբ անհիմն հայցեր չներկայացվեն: Վերջինս ընկած է ինչպես օրենսգրքի 73-րդ հոդվածով սահմանված՝ գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման կանոնների, այնպես էլ օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված իրավակարգավորման հիմքում, այն է՝ երբ հայցագիրը հայցվորի կողմից մեծացվում է, հայցվորն ավելացնում է պետական տուրքի չափը՝ այն համապատասխանեցնելով նոր հայցագրին, իսկ նվազեցվելու դեպքում վճարված պետական տուրքը չի վերադարձվում:

Իր դիրքորոշումը հիմնավորելու համար պատասխանողը, վկայակոչելով ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի 2013 թվականի թիվ 129 որոշման 19-րդ կետը, գտնում է, որ պետական տուրքի վճարման ժամկետի հետաձգումը «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված արտոնության տեսակ է, ինչը, ի տարբերություն պետական տուրքի գծով արտոնության մեկ այլ՝ «պետական տուրքի նվազեցում» տեսակի, չի հանգեցնում օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկված պետական տուրքի նվազեցման. վճարումը պարզապես հետաձգվում է որոշակի ժամկետով:

Պատասխանողի գնահատմամբ՝ ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի՝ վերը նշված որոշմամբ հաստատված կանոնն անմիջականորեն բխում է օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասի իրավակարգավորումից:

Պատասխանողը գտնում է նաև, որ դիմումն ամբողջությամբ խարսխված է պետական տուրքի՝ վերը նշված գործառույթներից միայն առաջինի վրա՝ անտեսելով պետական տուրքի՝ անձանց նկատմամբ անհիմն հայցեր չներկայացնելու էրաշխիք լինելու հանգամանքը: Արդյունքում, պատասխանողի գնահատմամբ, դիմողը հանգել է օրենքով սահմանված պետական տուրքի ինստիտուտի տրամաբանության հետ չհամընկնող եզրակացությունների:

5. Դիմումի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ դիմողի կարծիքով Վերաքննիչ դատարանը սխալ է կիրառել օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասությամբ ամրագրված դրույթը: Ըստ դիմողի՝ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի սխալ

կիրառումը պայմանավորված է նրանով, որ Վերաքննիչ դատարանն այն կիրառել է ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի՝ 29.01.2013թ. թիվ 129 որոշման 19-րդ կետի շրջանակներում տրված մեկնաբանությամբ, որում չի անտեսվում պետական տուրքի՝ անձանց նկատմամբ անհիմն հայցեր չներկայացնելու երաշխիք լինելու հանգամանքը:

Սահմանադրական դատարանի գնահատմամբ՝ դիմողն ըստ էության բարձրացնում է իրավական նորմի կիրառման իրավաչափության հարց, ինչն իր լուծումը պետք է ստանար օրենքի միատեսակ կիրառման գործառույթի իրականացման շրջանակներում: Այս կապակցությամբ Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում վկայակոչել իրավական նորմի կիրառման իրավաչափության վերաբերյալ իր՝ 2009թ. մարտի 17-ի ՍԴԱՌ-21 աշխատակարգային որոշման մեջ արտահայտած հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ դիմումը չի բավարարում հիմնավորված լինելու պահանջը նաև այն դեպքում, երբ դիմողի հիմնավորումները կապված են ոչ թե վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության հարցի հետ, այլ վերաբերում են պարզապես այդ օրինադրույթի կիրառման իրավաչափության հարցին: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձևականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց ... , ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ»:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 60, 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Գազիկ Բաղայանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության (2005 թվականի փոփոխություններով) 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 նոյեմբերի 2017 թվականի
ՍԴՈ-1386